Psykologiliitto

Suomen Psykologiliitto ry:n lausunto

# HE 19/2022 Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Suomen Psykologiliitto ry kiittää eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokuntaa mahdollisuudesta tulla kuulluksi koskien HE 19/2022 Hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. Esitys on lähtökohtaisesti kannatettava ja siihen on tehty useita hyviä muutoksia lausuntokierroksen perusteella. Keskitymme lausunnossamme vain niihin kohtiin, joihin on mielestämme syytä kiinnittää huomiota ja täsmentää ennen kuin ehdotetut lait tulevat voimaan 1 päivänä tammikuuta 2023.

**Tehtävänkuvat pidettävä selkeinä, mikä turvaa aidon moniammatillisuuden**

Ehdotuksen 16 § todetaan:

> *Jos oppilaitoksen työntekijä arvioi, että opiskelija tarvitsee opiskeluhuoltopalveluja, hänen on otettava viipymättä yhteyttä koulu- tai opiskeluterveydenhuollon työntekijään tai opiskeluhuollon psykologiin tai kuraattoriin yhdessä opiskelijan kanssa ja annettava tiedossaan olevat tuen tarpeen arvioimiseksi tarvittavat tiedot.*

Aito moniammatillinen yhteistyö ja laajempi ilmoitusmahdollisuus on lähtökohtaisesti kannatettava. Kuitenkin muuttuva esitys, joka aikaisemmin erotteli selkeästi psyykkiseen toimintakykyyn ja mielenterveyden haasteisiin liittyvät ongelmat, vaatii eri toimijoiden tehtäväkuvien selkeää määrittelyä. Vaikka oppilashuolto on moniammatillista, on tunnustettava myös ammattien erilaiset roolit oppilashuollon piirissä. Toivomme valiokunnan erityisesti kiinnittävän huomiota lausunnossaan siihen, että oppilashuollon sisäisen työnjaon tulee olla selkeää. Esityksessä sivulla 19 todettu ajatus:

> *Päinvastoin opiskelijan ohjaaminen oikea-aikaisesti tarkoituksenmukaisimman ammattilaisen arvioon turvaisi aiempaa paremmin opiskelijoiden oikea-aikaisen avun saannin ja saattaisi parhaimmassa tapauksessa säästää kustannuksia.*

on lauseena kaunis, mutta jättää epäselväksi mitä tarkoitetaan ”oikea-aikaisemmalla” ja ”tarkoituksenmukaisimmalla ammattilaisella”. Mielenterveyskysymyksissä tarkoituksenmukaisin ammattilainen on koulutuksensa perusteella psykologi, eikä näitä

**Suomen Psykologiliitto**
Bulevardi 30 B 3
00120 Helsinki
(09) 6122 9122

**psyli.fi**

tehtäviä ole tarkoituksen mukaista siirtää esimerkiksi kouluterveydenhoitajille, joilla on oma tärkeä ja korvaamaton tehtävänsä osana oppilashuoltoa. Vastaava epämääräinen ilmaisu esiintyy myös esityksen sivulla 29:

> *Opiskeluhuoltopalvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta koskevien esitysten, eli yhteydenottomahdollisuuden laajentamisen kaikkiin opiskeluhuoltopalveluihin, yhteydenoton mahdollistamisen aiempaa matalammalla kynnyksellä sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon turvaamisen lähipalveluina, arvioidaan turvaavan lasten ja nuorten oikeuden ja mahdollisuuden saada tukea sekä tarvitsemiaan opiskeluhuoltopalveluja oikea-aikaisesti. Oppilaitoksen henkilöstö voisi jatkossa harkintansa mukaan ottaa yhteyttä kuraattori- tai psykologipalvelujen lisäksi myös koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoon.*

jossa myöskään ei ole määritelty mitä tarkoitetaan ”oikea-aikaisuudella” ja ”tarkoituksenmukaisuudella”. Näkemyksemme mukaan nämä muotoilut sisältävät positiivisesta ajatuksestaan huolimatta riskin, että tarkoituksena on faktisesti siirtää esimerkiksi mielenterveyteen liittyviä tehtäviä pois psykologipalveluista. Tehtävänkuvien auki kirjaaminen ja täsmentäminen onkin ehdottoman tärkeää, koska muuten on mahdollisuus, että seurauksena on suorastaan hallitusohjelman kappaleen 3.7 ”Osaamisen, sivistyksen ja innovaatioiden Suomi” tavoitteiden vastainen käytäntö. Suomen Psykologiliitto ei vastusta yhteistyön ja moniammatillisuuden lisäämistä ja opiskelijoiden ja oppilaitosten henkilökunnan valinnanvapautta, mutta näkee että tehtäväkuvien selkeys palvelee sujuvien hoitoprosessien ja ennaltaehkäisevän työn toteutumista ja samalla ehkäisee oppilashuollon ammattihenkilöiden työkuorman kohtuutonta kasvamista. Esityksen sivulla 32 tilanne on kuvattu jo selkeämmin viitattaessa ammattihenkilöiden ohjausvelvollisuuteen:

> *Opetushenkilöstö voisi jatkossa ohjata oppilaan tai opiskelijan tämän toivomalle opiskeluhuollon ammattilaiselle. Opiskeluhuollon sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden velvollisuuksiin puolestaan jo lähtökohtaisesti kuuluu arvioida avun ja tuen tarve sekä tarvittaessa ohjata asiakas tai potilas oikeanlaisen avun ja tuen piiriin. Tämän voidaan arvioida vahvistavan tiedonsiirtoa työntekijöiden välillä.*

mutta ohjeistukset ja linjaukset ovat välttämättömiä, jotta mainittu ohjaus saadaan toteutettua.

**Opiskeluhuollon ammattihenkilöiden yhteistyön resurssointi keskeistä ja palveluiden oltava lähellä**

On keskeistä nostaa esiin opiskeluhuollon ammattihenkilöiden rooli perusopetuksen oppilaan tuen tarpeen arvioinnissa ja mahdollistaa tähän riittävät resurssit sekä oppilashuollon henkilökunnan, että opetushenkilökunnan osalta. Liiaksi ei voida myöskään

**Suomen Psykologiliitto**
Bulevardi 30 B 3
00120 Helsinki
(09) 6122 9122
**psyli.fi**

korostaa palvelujen kouluilla säilymisen tärkeyttä. Esityksessä on hyvin nostettu esiin se, että lähtökohtaisesti koulupsykologien ja koulukuraattorien palvelut tulisi tarjota koululla. Kuitenkin on syytä tarkentaa mitä tarkoitetaan esimerkiksi erityisosaamisella, jota vaativia palveluja voidaan järjestää muualla, kuten todetaan sivulla 52:

> *Opiskelijoiden edun näkökulmasta tulisi arvioida, milloin opiskelijoiden tarpeet, palvelujen laatu, potilasturvallisuus tai muu näihin rinnastuva syy osoittaisivat tarkoituksenmukaiseksi tarjota palvelut muussa opiskeluterveydenhuollon palveluja antavassa yksikössä.* ***Esimerkiksi palvelun edellyttämä erityisosaaminen, joka keskittyy tietyille ammattihenkilöille tai palvelun antamiseksi tarvittava henkilöstö****, laitteisto tai välineistö voisi olla peruste järjestää palvelut muussa opiskeluterveydenhuollon palveluja antavassa yksikössä.*

**Opiskeluhuollon tiedonkulkua tarpeen kehittää ja ohjeistaa**

Tiedonkulku opetustoimen ja opiskeluhuollon henkilöstön välillä aiheuttaa käytännön arjessa haasteita ja tiedonkulkua on tarkoituksenmukaista kehittää ja ohjeistuksia tarkentaa. Aina ei ole selvää, kuka saa kertoa ja mitä opiskeluhuollon ja opetustoimen välisessä yhteistyössä. Kuitenkin on huomioitava, että erityisesti mielenterveyteen liittyvät asiat ovat erityisen sensitiivisiä ja luottamuksellisuus sekä salassapitovelvollisuus ovat yksi keskeisimpiä elementtejä hoidolle niin varhaisessa vaiheessa, kuin myöhemmin muilla tasoilla. Valiokunnan kannanoton toivotaankin selkeyttävän tilannetta erityisesti siltä osin mitkä tiedot ovat sellaisia, että ne ovat koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömiä, kuitenkin huomioiden terveydenhuollon ammattihenkilöitä koskeva lainsäädäntö.

**Työmäärä ei saa kasvaa ja uudistuksen vaikutuksia seurattava**

Osa tehtävien selkeyttämistä on myös se, että opiskeluhuollon ammattihenkilöiden työt eivät saa jäädä opettajien hoidettavaksi, vaan niihin on saatava hyvinvointialueelta riittävät henkilöstöresurssit. Erityisesti koulupsykologien ja koulukuraattorien työtä ei voida ulkoistaa opettajille eikä edes muille terveydenhuollon ammattihenkilöille, kuten terveydenhoitajille, vaan eri ammattiryhmillä on oma tärkeä roolinsa oppilaiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Uudistuksen vaikutuksia on seurattava ja arvioita koko henkilöstön näkökulmasta.

Jari Lipsanen
Puheenjohtaja
Suomen Psykologiliitto ry

**Suomen Psykologiliitto**
Bulevardi 30 B 3
00120 Helsinki
(09) 6122 9122
**psyli.fi**